

Helsinki 22.9.2022

Eduskunta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

ASIA: HE 102/2022 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI YRITTÄJÄN ELÄKELAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Suomen Kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry (SKY) kiittää saamastaan kirjallisesta lausuntopyynnöstä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yrittäjän eläkelakia. Eläketurvakeskuksesta annettua lakia ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettua lakia. Tavoitteena on parantaa yrittäjien eläketurvaa ja tukea yrittäjän eläkelain toimeenpanoa, jotta yrittäjän työtulo vastaisi nykyistä paremmin yrittäjän työpanoksen arvoa sekä yritystoiminnan alkuvaiheessa että toiminnan jatkuessa. Esityksen mukaan yrittäjän eläkelaisissa säädettäisiin työtulon säännöllisestä seurannasta ja työtulon tarkistamisesta, jolloin yrittäjälle vahvistettava työtulo vastaisi nykyistä paremmin lain edellyttämää työtulon tasoa myös yritystoiminnan jatkuessa. Työtulon määritelmää ei muutettaisi, mutta sen perusteena olevia tietoja koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin.

LAUSUNTO

TAUSTAA

Yrittäjän eläkevakuutuksen kehittämisen osalta STM perusti työryhmän vuonna 2017. Työryhmän tehtävänä oli selvittää ratkaisuvaihtoehtoja alivakuuttamiseen ja työtulon määrittämiseen liittyvien ongelmien ja kehittämistarpeiden osalta sekä selvittää YEL-vakuuttamisen joustavoittamista pienimuotoista ja satunnaista yritystoimintaa harjoittaville. Työn tavoitteena oli myös turvata yrittäjän työuran aikaisen toimeentulon tason kohtuullinen säilyminen eläkkeellä ja yrittäjien työeläketurvan tarkoituksenmukainen järjestäminen. Työryhmän työstä on julkaistu raportti 2019, Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan raportteja ja muistioita 2019:23). Pääministeri Marinin hallituksen 10.12.2019 päivätyssä hallitusohjelmassa vuosille 2019–2023 on päätetty selvittää keinoja yrittäjän eläke- ja muun sosiaaliturvan parantamiseen. Hallitusohjelman mukaista selvitystyötä jatkettiin vuonna 2019 julkaistun raportin pohjalta sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan työryhmässä vuosina 2020–2022.

Lausunnolla oleva esitys on valmisteltu virkamiestyönä STM:ssä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi on pyydetty lausunto ainoastaan Finanssivalvonnalta. Luonnosvaiheessa mm. aikaisempiin työvaiheisiin osallistuneet toimijat jätettiin huomioimatta. Valmistelua ei voida pitää avoimena ja luottamustaherättävänä toimintatapana. SKY toteaa, että

lainvalmisteluprosessin avoimuus, vaikuttavuusarviointi ja asiantuntijoiden kuulemismenettely tulee olla normaalikäytäntö.

Aiemman työn ja esityksen tavoitteiden lähtökohta on oikea mutta esitys pitää edelleen sisällään ongelmallisia osia mm. mediaanipalkan määrittelyn merkityksestä YEL-tuloa vahvistettaessa.

2

Yrittäjyyden ja työn murrokset muutokset tulisi tunnistaa. Työ voi olla monimuotoista, projekti- ja hankeluontoista, osittaista yrittäjyyttä, kevyt yrittäjyyttä ja itsensätyöllistämistä. Korona-aika, Ukrainan sota ja meneillään oleva energiakriisi vaikuttivat ja vaikuttavat monen yrittäjän ja yrityksen toimintaan sekä liiketoiminnanrakenteisiin eri toimialoilla. Monille nuorille yrittäjille YEL ja eläkekertymä tuntuvat kaukaiselta asialta. Luottamus ja usko nykyiseen järjestelmään on heikentynyt. Epäoikeudenmukaisuuden ja turvattomuuden tunteita ei pidä lisätä.

Tämän uudistuksen lähtökohtana on ollut ns. alivakuuttamisen ongelma ja Finanssivalvonnan moitteet työeläkeyhtiölle. Eläkelaitoksen yrittäjälle vahvistama työtulo on siis ollut liian alhainen suhteessa YEL:n edellyttämällä tavalla määriteltyyn työtuloon eli yrittäjän työpanoksen arvoon. SKY toteaa, työpanoksen arvon määrittelyn tulee perustua aina yrittäjäkohtaiseen tilanteeseen, luottamukseen eläkeyhtiön ja yrittäjän välillä.

PERUSTELUIHIN JA SÄÄNNÖKSIIN LIITTYVIÄ HUOMIOITA

Esillä oleva esitys on saanut aikaiseksi voimakkaan kuohunnan. Esitystä on tulkittu monin eri tavoin, osittain myös virheellisesti. Peruslähtökohta on tärkeä eli parantaa yrittäjän eläketurvaa. Esitys pitää kuitenkin sisällään useita kohtia, joiden osalta on syytä tehdä korjauksia ja tarkennuksia.

Liikunta-alalla on merkittävä määrä yksinyrittäjyyttä, osa-aikaista tai pienimuotoista yritystoimintaa. Ehdotetussa uudessa yrittäjän eläkelain 112 §:n 2 momentin ensimmäisessä lauseessa todetaan, että työtuloa vahvistaessaan eläkelaitos pitää palkkana ja korvauksena yksityisen sektorin kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkkaa. Osa-aikaisen yritystoiminnan osalta palkkana/korvauksena ei voida pitää kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkkaa. Luonnoksessa on viittauksia Eläketurvakeskuksen taulukoihin ja Tilastokeskuksen tuottamiin aineistoihin. Monilla uusilla tai ketterästi muuttuvilla aloilla mediaanipalkkaa on vaikea arvioida. Suositukset eivät voi olla peruste arvon- ja työtulonmäärittämiselle. Eläkeyhtiöiden tulee pystyä määrittelemään muuttuneessa tilanteessa perusteet korotukselle.

Mediaanipalkka ei voi olla esitetyssä muodossa YEL-maksun peruste.

SKY esittää, että nyt tulisi arvioida uudelleen myös arvioida siirtymäsäännöksiä aikataulua, työtuloluokituksia ja enimmäiskorotusrajan voimaantuloa. Vakuuttamisen rajojen osalta ei myöskään esitetä muutoksia, joka tarkoittaa sitä, että YEL-vakuutuksen maksaminen ei hyödynnä vakuutettua yrittäjää lainkaan.

Lisäksi rahastoinnin mahdollisuudet tulisi myös selvittää.

YEL-järjestelmä tarvitsee laajemman kokonaisuudistuksen, jossa aidosti rakennetaan luottamusta herättävä yrittäjien eläketurvaa parantava järjestelmä.

Kunnioittaen:

SUOMEN KUNTO- JA TERVEYSLIIKUNTAKESKUSTEN YHDISTYS SKY RY

Riitta Hämäläinen-Bister

Toiminnanjohtaja

040 515 4449

riitta@sky-ry.fi